

Crna Gora
Ministarstvo nauke

INFORMACIJA O DODJELI I REALIZACIJI

**ŠEMA STIPENDIRANJA ZA DOKTORSKE I POSTDOKTORSKE STUDIJE
– REALIZACIJA PROJEKTA „VISOKO OBRAZOVANJE I ISTRAŽIVANJE
ZA INOVACIJE I KONKURENTNOST CRNE GORE (INVO)“**

Podgorica, novembar 2015. godine

I. Uvod

Programom rada Vlade za 2015. godinu, 2. Tematski dio, B) Ekonomska politika i finansijski sistem, tačka 136, utvrđena je obaveza Ministarstva nauke da u IV kvartalu pripremi Informaciju o dodjeli i realizaciji šema stipendiranja za doktorske i postdoktorske studije - Realizacija projekta „Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost Crne Gore (INVO)“.

Vlada Crne Gore, preko Ministarstva nauke i Ministarstva prosvjete, iz sredstava kredita dobijenog od Svjetske banke, realizuje „INVO“ projekat u periodu 2012-2017. godine. Cilj ovog projekta je da se osnaži kvalitet i relevantnost visokog obrazovanja i istraživanja u Crnoj Gori kroz reformu sistema finansiranja i obezbjeđenja kvaliteta visokog obrazovanja, i jačanjem kapaciteta za istraživanje i razvoj.

Program dodjele Nacionalnih stipendija za izvrsnost, realizuje se u okviru druge komponente „INVO“ projekta: „Razvoj ljudskih resursa kroz inicijative internacionalizacije“. Ključne aktivnosti u ovoj komponenti usmjerene su na mobilnost studenata i akademskog i naučnog osoblja, kao i na obnovu postojećih studentskih domova.

Svrha Nacionalnog programa stipendija za izvrsnost je izgradnja istraživačkih kapaciteta putem dodjele stipendija za magistarske, doktorske i postdoktorske studije na renomiranim ustanovama visokog obrazovanja i istraživanja u inostranstvu.

Ovaj pilot Program zajednički sprovode Ministarstvo nauke i Ministarstvo prosvjete. Ministarstvo prosvjete realizuje program stipendija za magistarske studije, a Ministarstvo nauke program stipendija za doktorske i postdoktorske studije.

Ciljevi Nacionalnog programa stipendija za izvrsnost su:

- Jačanje nacionalnih kapaciteta za istraživanje, inovacije i konkurentnost;
- Prenos i primjena stečenog znanja kroz akademski razvoj i razvoj karijere istraživača u Crnoj Gori;
- Podrška inicijativama internacionalizacije; i
- Jačanje privrednog sektora kroz ulaganje u ljudske resurse.

Nacionalnim programom stipendija pruža se podrška visokotalentovanim crnogorskim državljanima koji žive u Crnoj Gori, u cilju sticanja njihovog međunarodnog akademskog i naučnog iskustva.

Kreiranje ovog programa zahtijevalo je duži vremenski period, a osmišljen je uz učešće svih relevantnih institucija nauke i obrazovanja u zemlji, saradnjom sa NVO sektorom, kao i sa studentima koji su imali iskustvo studiranja u inostranstvu na prestižnim svjetskim univerzitetima, sa angažovanjem jednog od najvećih eksperata za programe stipendiranja u Evropi i svijetu.

II. Pregled realizovanih aktivnosti na dodjeli i realizaciji šema stipendiranja za doktorske i postdoktorske studije

Ministarstvo nauke i Ministarstvo prosvjete, 24. aprila 2015. godine, objavili su Konkurs za program Nacionalnih stipendija za izvrsnost sa ciljem izgradnje istraživačkih kapaciteta putem dodjele stipendija za magistarske, doktorske i postdoktorske studije na renomiranim ustanovama visokog obrazovanja i istraživanja u inostranstvu.

Konkurs je objavljen preko sredstava informisanja i pružio je informacije o uslovima konkursa za sve tri kategorije stipendija, uključujući i instrukcije za preuzimanje prijavnih formulara koje su bile dostupne na internet stranicama dva ministarstva. Nakon objave konkursa, organizovani su info dani na sva tri univerziteta u Crnoj Gori, a organizovane su i druge vrste javne promocije (u medijima, bilbordi, flajeri, i dr.).

Konkurs je bio otvoren do 06. jula 2015. godine.

Stipendije za doktorske studije su dodjeljene za dvije grupe korisnika:

- I. studentima koji su upisali doktorske studije na renomiranim univerzitetima u inostranstvu, za period od jedne do dvije studijske godine; i
- II. studentima kojima je odobren istraživački boravak u trajanju od 6 do 12 mjeseci na nekom od renomiranih univerziteta / istraživačkih ustanova u inostranstvu, a koji su upisali doktorske studije u zemlji ili regionu ex-Yu.

Kandidati su ispunili sljedeće uslove utvrđene u Konkursu:

- 1) da su državljani Crne Gore sa mjestom prebivališta u Crnoj Gori;
- 2) da su upisani na doktorske studije u zemlji ili u inostranstvu (u studijskoj 2013/2014, 2014/2015. ili 2015/2016. godini);
- 3) da su prihvaćeni za studijski boravak na renomiranom univerzitetu /istraživačkoj ustanovi u inostranstvu u trajanju od 6 do 12 mjeseci (za II grupu studenata); i
- 4) da su spremni da se vrati u Crnu Goru po završetku boravka / studija u inostranstvu i sticanja diplome, na period ne kraći od perioda stipendiranja.

Maksimalni godišnji neto iznos stipendije je 12.000 €, koji se koriguje sa koeficijentom zemlje domaćina.

Svrha ovog programa stipendija je da olakša crnogorskim studentima da steknu diplomu doktorskih studija studiranjem ili usavršavanjem na nekoj od prestižnih istraživačkih ustanova u inostranstvu i omogućiti da dobiju međunarodno istraživačko iskustvo i pristup savremenoj istraživačkoj infrastrukturi.

Studenti će se nakon završenih studija vratiti u svoju državu, kako bi podržali nacionalne napore u oblasti podrške razvoju karijera istraživača i doprinijeli jačanju kapaciteta za istraživanja, inovacije i konkurentnost. Poželjno je da stipendista ima ostvaren kontakt sa nekim univerzitetom ili kompanijom iz Crne Gore, prije početka ili u toku doktorskih studija, o čemu su bili u obavezi da dostave potvrdu ili preporuku poslodavca ukoliko je kandidat radno angažovan u Crnoj Gori.

Stipendije za postdoktorske studije dodjeljene su istraživačima koji rade u Crnoj Gori, za istraživačke boravke na renomiranim istraživačkim ustanovama u inostranstvu, kako bi stekli međunarodno istraživačko iskustvo. Stipendije su dodjeljene za period boravka od 6 do 12 mjeseci. Stipendisti će se vratiti u Crnu Goru i prenijeti stečeno znanje u nacionalni sistem nauke i inovacija.

Maksimalni godišnji neto iznos stipendije za postdoktorske studije je 18.000 €, koji se koriguje sa koeficijentom zemlje domaćina.

Stipendije su dodijeljene za sljedeće oblasti nauka: prirodno-matematičke; tehničko-tehnološke; medicinske; poljoprivredne; i društvene i humanističke nauke.

Doktorske i postdoktorske stipendije su, u okviru navedenih oblasti, bile koncentrisane na 10 identifikovanih nacionalnih prioriteta, a to su: Poljoprivreda i hrana; Održivi razvoj i turizam; Novi materijali, proizvodi i usluge; Nauka i obrazovanje; Medicina i zdravlje ljudi; Konkurentnost nacionalne ekonomije; Informaciono - komunikacione tehnologije; Identitet; Energija i Saobraćaj.

Stipendija pokriva troškove života (i troškove školarine ukoliko je primjenljivo). Troškovi života obuhvataju: smještaj, ishranu, zdravstveno osiguranje i lokalni javni prevoz.

Retroaktivno finansiranje nije dozvoljeno.

Po završenim studijama stipendisti su u obavezi da se vrate u Crnu Goru, na period koji nije kraći od perioda trajanja stipendije.

Pristup u definisanju Nacionalnog programa stipendija za izvrsnost, zasniva se na iskustvu i modelu Marija Kiri programa stipendija, koji je integralni dio EU Okvirnog programa za istraživanje i inovacije "Horizont 2020", i prilagođen je crnogorskom kontekstu.

Program će, između ostalog, pomoći izgradnji nacionalnih kapaciteta za učešće u programu "Horizont 2020" (2014-2020), kojem je Crna Gora pristupila 01. jula 2014. godine. Kompletna struktura Nacionalnog programa stipendija razvijena je po uzoru na "Horizont 2020", posebno procedura evaluacije koja će uspostaviti bazu podataka unutar Ministarstva nauke i Ministarstva prosvjete o načinu dodjele finansijskih sredstava u okviru ovog Programa i kako se njima upravlja.

Na taj način, studentima i istraživačima pružena je mogućnost sticanja iskustva u prijavljivanju za stipendije, naročito za Marija Kiri program stipendija, a može im poslužiti i prilikom apliciranja za druge evropske fondove u oblasti nauke, istraživanja i obrazovanja.

Kandidati su imali mogućnost prijave za stipendije do iznosa navedenih u tabeli:

Magistarske studije	Doktorske studije	Postdoktorske studije
6.000 €	12.000 €	18.000 €

U tabeli su navedena tri osnovna iznosa stipendija, ali su takođe uzeti u obzir i različiti troškovi života u različitim državama. Shodno tome, koristili su se korektivni koeficijenti EUROSTAT-a, preuzeti iz Marija Kiri programa stipendija, koji se ažuriraju na godišnjoj osnovi i uzimaju u obzir širok spektar faktora, i pomoću kojih su se određivali maksimalni iznosi u zavisnosti od zemlje u kojoj će stipendista studirati / boraviti.

Za dodjelu stipendija za doktorske i postdoktorske studije, ukupno se prijavilo 70 kandidata za dodjelu stipendije, i to:

- za doktorske studije - 64 kandidata, i***
- za postdoktorske studije - 6 kandidata.***

Nakon isteka roka za prijavljivanje, izvršena je administrativna provjera prijavne dokumentacije kako bi se utvrdilo da li prijave zadovoljavaju uslove konkursa. Od 64 prijave za doktorske studije, 4 nijesu prošle fazu administrativne provjere, dok su svih 6 prijava za postdoktorske studije, zadovoljile uslove konkursa.

Nakon izvršene administrativne provjere, prijavna dokumentacija kandidata koji su ispunjavali uslove, upućena se na sljedeću fazu, tj. fazu evaluacije.

Ministarstvo nauke je formiralo ekspertsku komisiju – Panel za evaluaciju prijava za doktorske i postdoktorske studije. Ovaj Panel je imao ulogu selekcionih odbora i formiran je od tri inostrana eksperta, odabrana po međunarodnom javnom oglasu za izbor evaluatora na osnovu dokazanog i sveobuhvatnog iskustva u međunarodnim evaluacijama, naročito u programima stipendiranja.

Evaluacioni kriterijumi za sve kategorije stipendija su koncipirani tako da njihovom primjenom budu odabrani najbolji kandidati. Kriterijumi su urađeni po uzoru na EU Okvirni program “Horizont 2020”, i prateći tu strukturu utvrđena su tri glavna kriterijuma: ***izvrsnost, uticaj i implementacija***. Prilikom evaluacije, fokus je dat na kvalitet kandidata, studijskog programa i univerziteta, odnosno istraživačke ustanove na kojoj kandidat studira ili se usavršava.

Kako bi se procijenio kvalitet ustanove koju je kandidat odabrao, koristio se jedan od međunarodno priznatih sistema rangiranja univerziteta / instituta. S obzirom da postoji veliki broj različitih sistema rangiranja, pri ocjeni ustanove koristile su se najrelevantnije liste za određenu oblast studija (npr. Tajms, U-Multirank, Šangajska lista, Alat za mapiranje izvrsnosti).

Eksperti su tokom jula i avgusta 2015. godine individualno pregledali prijave i ocjenjivali kandidate. Početkom septembra su boravili u Podgorici i diskutovali o prijavama i pripremali Finalne evaluacione izvještaje za svakog kandidata pojedinačno, sa zajedničkim komentarima i konačnim brojem bodova. Svaka prijava se ocjenjivala i bodovala od strane tri eksperta, nakon čega su kandidati rangirani na osnovu ukupnih bodova.

Maksimalan broj bodova je bio 5, dok je za pozitivnu ocjenu bilo nophodno preći prag od 70%, odnosno 3,5 bodova. Koristila se prosječna vrijednost bodovanja sva tri člana Panela. U slučajevima kad su se pojedinačni rezultati za istog kandidata značajno razlikovali, Panel je imao obavezu da diskutuje o prijavi i usaglasi konačni broj bodova.

Formirane su konačne rang liste za svaku kategoriju stipendije, koje su dostavljene Ministarstvu nauke i objavljene na internet stranicama ministarstva i INVO projekta.

Kao rezultat Konkursa, Ministarstvo nauke je odobrilo 26 stipendija za doktorske studije i 4 stipendije za postdoktorske studije, koje će biti finansirane u ukupnom neto iznosu od 324.300,00 €.

Statistika i rezultati konkursa – tabelarni prikaz

Tip stipendije	Doktorske	Postdoktorske	UKUPNO
Broj dostavljenih prijava	64	6	70
Broj prijava upućenih na evaluaciju (nakon administrativne provjere)	60	6	66
Broj odobrenih stipendija	26	4	30
Odobreni neto iznos	269,000 €	55,300 €	324,300 €

Nakon objave rezultata svakom kandidatu koji je ocjenjivan, kao povratna informacija dostavljen je finalni evaluacioni izvještaj i njegova konačna ocjena. Na ovaj način je bila zagarantovana poštena, otvorena i transparentna evaluaciona procedura, koja je unaprijed bila definisana Priručnikom za upravljanje programom stipendija.

Takođe, Ministarstvo je obavijestilo i pozvalo kandidate za doktorske i postdoktorske studije kojima je odobrena stipendija da usaglasе i potpišu ugovor sa Ministarstvom, kojim su definisana prava i obaveze ugovornih strana. Potpisivanje ugovora sa stipendistima je u toku.

Stipendije se dodjeljuju na maksimalni period do dvije godine i isplaćivaće se u tranšama. Stipendisti prvu tranšu dobijaju odmah po potpisivanju ugovora, dok za naredne podnose izvještaj po semestru / periodu boravka. Naredna isplata će direktno zavisiti od postignutih rezultata za prethodni period.

Nakon isteka perioda stipendiranja, stipendisti su u obavezi da podnesu završni izvještaj koji uključuje finansijski izvještaj o utrošku stipendije, kao i narativni izvještaj u kojem imaju obavezu da opišu plan na koji način će da prenesu i primjene stečeno znanje u nacionalni sistem obrazovanja i istraživanja i razvoj lične istraživačke karijere.

Evaluacija Programa nacionalnih stipendija za izvrsnost biće sprovedena nakon realizacije stipendija. Ova aktivnost ima za cilj procjenu uticaja programa stipendija u odnosu na definisane ciljeve Programa. Evaluacija će se u velikoj mjeri zasnivati na informacijama sadržanim u pojedinačnim završnim izvještajima i mogućim intervjuima sa stipendistima i mentorima sa ustanova iz inostranstva. Rezultat evaluacije je Izvještaj sa ključnim informacijama o tome koliko su efektivne bile stipendije u postizanju ciljeva programa i preporukama za unaprjeđenje budućih programa.

Ministarstvo nauke će, u saradnji sa ostalim državnim organima i naučno-istraživačkim ustanovama, kreirati odgovarajući model / program zapošljavanja za buduće doktore nauka koji ne budu pronašli zapošljenje nakon povratka u Crnu Goru. U okviru ovog Programa, od ukupno odobrenih 26 stipendista za doktorske studije u inostranstvu, 16 stipendista nijesu u radnom odnosu.

Pored ovog Programa, Ministarstvo nauke će u 2016. godini realizovati **drugi Program stipendiranja na nacionalnom nivou** i odobriti stipendiranje kandidata koji su na doktorskim studijama na univerzitetima u Crnoj Gori, uz obavezu da dio studija i istraživanja završe na nekoj od inostranih institucija.

Ministarstvo nauke predložiće Svjetskoj banci da se iz neutrošenih sredstava iz "INVO" projekta finansiraju doktoranti na univerzitetima u Crnoj Gori, za dio njihovog studiranja ili istraživanja u inostranstvu.

Ovim doktorantima će se iz budžeta Ministarstva nauke finansirati dio troškova koji su potrebni za njihovo studiranje i istraživanje na univerzitetima u Crnoj Gori.

Na osnovu realizacije navedena dva programa stipendiranja doktoranata u inostranstvu i na univerzitetima u Crnoj Gori, Ministarstvo nauke će izraditi Studiju o potrebi zapošljavanja doktora nauka u naučnoistraživačkim ustanovama i privredi, koju Vlada Crne Gore treba da usvoji u IV kvartalu 2016. godine. Ovom Studijom će se precizirati i model i izvori finansiranja njihovog zapošljavanja.

III. Zaključak

Kroz Program nacionalnih stipendija za izvrsnost, koji Ministarstvo nauke realizuje kroz projekat „Visoko obrazovanje i istraživanje za inovacije i konkurentnost Crne Gore (INVO)“, odobreno je 26 stipendija za doktorske studije i 4 stipendije za postdoktorske studije, u ukupnom neto iznosu od 324.300,00 €.

Stipendisti su u obavezi da se nakon završenih studija, odnosno odobrenog istraživačkog boravka na renomiranim univerzitetima i istraživačkim ustanovama u inostranstvu, vrate u Crnu Goru na period ne kraći od perioda stipendiranja, kako bi prenijeli stečeno znanje u nacionalni sistem obrazovanja i istraživanja.

Univerziteti i istraživačke ustanove na kojima dobitnici stipendija studiraju ili se usavršavaju, su renomirane ustanove koje nalaze se u prvih 500 na svjetskim rang listama, čime je potvrđena njihova izvrsnost.

Implementacijom ovog programa unaprijediće se kvalitet kadrova na crnogorskim naučnoistraživačkim ustanovama, poboljšaće se internacionalizacija, odnosno mobilnost istraživačkog osoblja i saradnja sa inostranim istraživačkim ustanovama, kao i kapacitet domaćih ustanova i istraživača za učešće u međunarodnim programima za istraživanje i razvoj.

Polazeći od navedenog, predlažemo da Vlada donese sljedeće:

ZAKLJUČKE

- 1. Vlada je usvojila Informaciju o dodjeli i realizaciji šema stipendiranja za doktorske i postdoktorske studije - Realizacija projekta „Visoko obrazovanje, istraživanje i inovacije za konkurentnost Crne Gore (INVO)“.**
- 2. Zadužuje se Ministarstvo nauke da vrši monitoring nad implementacijom stipendija za doktorske i postdoktorske studije i nakon implementacije šema stipendija, pripremi i dostavi Vladi Izvještaj o realizovanom Programu nacionalnih stipendija za izvrsnost.**

MINISTAR

Prof. dr Sanja Vlahović